

Skötselplan för naturreservatet Mossberga-Vipetorp

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara och återskapa de värdefulla livsmiljöerna öppna samt busk- och trädbevuxna naturbetesmarker, hävdade fuktängar och kärr, ädellövskogsbeten, ädellövskogar med intern dynamik och lövsumpskog. Viktiga strukturer och funktioner som grova träd, gamla träd, solitära träd, senvuxna träd, blommade och bärande träd och buskar, hålträd, boträd, mulmträd, stående döda och döende träd, lågor, brynmiljöer, gläntor, örtrikt fältskikt, stenmurar samt miljöer med hög luftfuktighet och betad kalkgräsmark ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Typiska växt- och djursamhällen och arter som är karaktäristiska för ovanstående livsmiljöer ska bevaras. Hotade, sällsynta och missgynnade arter ska bevaras och helst öka för att långsiktigt kunna fortleva. Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter samt kulturhistoriska värden.

I syftet ingår följande delsyften:

- Bevara och återskapa naturtyperna kalkgräsmarker nedanför trädgränsen, fuktängar med blååtrel eller starr, öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn, kalkkärr med ag, boreonemoral ädellövskog, trädklädd betesmark, lövsumpskog och ek- eller ek-avenbokskog så att gynnsam bevarandestatus uppnås
- Bevara och förstärka funktioner och strukturer så att de förekommer i för naturtyperna gynnsam omfattning
- Bevara och förstärka populationerna av rödlistade arter så att gynnsam bevarandestatus uppnås
- Skapa förutsättningar för friluftsliv i den mån det inte strider mot ovanstående delsyften

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Mossberga-Vipetorp
Objektnummer	2014531
Skyddsform	Naturresevat
Natura 2000 beteckning	Ej Natura 2000
Län	Kalmar
Kommun	Borgholm
Fastigheter	Del av Högsrum 1:7 Del av Mossberga 1:1 Del av Vipetorp 1:1, 2:2, 2:3, S:1, S:2 Västra Sörby GA:2
Servitut	Servitut för kraftledning över fastigheten Högsrum 1:7 till förmån för EON Sverige AB.
Nyttjanderätter	
Totalareal (ha)	114,3 (tre delområden: 65,0 ha; 30,4 ha; 18,9 ha)
Landareal (ha)	114,3
Areal skyddad produktiv skogsmark (ha)	97,6
Naturtyper, Vic-Naturs indelning:	Areal (ha)
Ädellövskog	91,0
Lövsumpskog	1,7
Granskog	1,1
Betesmark	10,7
Övrig öppen mark	1,2
Hävdad våtmark	6,1
Övrig våtmark	1,6
Odlad mark	0,5
Exploaterad mark	0,4
Naturtyper, art- och habitatdirektivets indelning:	Areal (ha)
Kalkgräsmarker nedanför trädgränsen, 6210	9,4
Fuktängar med blåttåtel eller starr, 6410	2,0
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermedinära kärr och gungflyn, 7140	5,1
*Kalkkärr med ag, 7210	0,6
Trädklädd betesmark, 9070	56,0
*Lövsumpskog, 9080	0,3
Ek- eller ek-avenbokskog, 9160	7,5

Målhabitat: Målklassning för område som ännu inte uppnått habitatstatus enligt art- och habitatdirektivet	
Målhabitat: Kalkgräsmarker nedanför trädgränsen, 6210	3,2
Målhabitat: *Boreonemoral ädellövskog, 9020	8,7
Målhabitat: Trädklädd betesmark, 9070	11,1
Målhabitat: *Lövsumpskog, 9080	1,3
Målhabitat: Ek- eller ek-avenbokskog, 9160	8,4
Ej habitat	0,9
*Prioriterade naturtyper enligt EU:s art- och habitatdirektiv	
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Kalkgräsmarker nedanför trädgränsen 6210, fuktängar med blååtäl eller starr 6410, öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn, 7140, kalkkärr med ag 7210, boreonemoral ädellövskog 9020, trädklädd betesmark 9070, lövsumpskog 9080 och ek- eller ek-avenbokskog 9160
Strukturer	Grova träd, gamla träd, solitära träd, sen-vuxna träd, blommade och bärande träd och buskar, hålträd, boträd, mulmträd, stående döda och döende träd, lågor, brynmiljöer, gläntor, örtrikt fältskikt och stenmurar
Funktioner	Miljöer med hög luftfuktighet och betad kalkgräsmark
Arter	Arter som är upptagna på art- och habitatdirektivs annex 2: <i>Långbensgroda Rana dalmatina</i> Ekoxe <i>Lucanus cervus</i> Arter som är upptagna på fågeldirektivets annex 1:

	Halsbandsflugsnappare <i>Ficedula albicollis</i> Bivråk <i>Pernis apivorus</i> Arter omfattade av åtgärdsprogram för hotade arter: Långbensgroda <i>Rana dalmatina</i> Enfärgad brandsvampbagge <i>Diplocoelus fagi</i> (Åtgärdsprogram för skalbaggar på skogslind) Inom området förekommer dessutom ett stort antal rödlistade arter och signalarter. Se artlista, bilaga 4.
Friluftsliv	Större sammanhängande område med höga upplevelsevärden, kulturhistoria, landskapsbild
Övrigt	Forskning/referensområde

2.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Reservatet ligger på marker som främst varit inägomark men till viss del även utmark till Mossberga, Vipetorp och Högsrum. Alla byarna är belägna i Högsrums socken. Vipetorp omnämns första gången i medeltida handlingar 1406 som *Wibotorp* då där fanns tre frälsegårdar. Högsrum nämns 1360 som *Høghrume* med tre skattegårdar och en frälsegård. Namnformerna *-rum* och *-torp* kan dock tyda på att de är äldre än så. Mossberga är ingen medeltida by utan blev ett eget hemman först genom en kunglig resolution 1759. Gården finns beskriven på en skattningskarta från 1767 som *Nyhemmanet Måsberga*. De andra byarna har skiftats genom storskifte i Högsrum 1787 samt genom enskifte i Vipetorp 1822 respektive i Högsrum 1823.

De marker som ingår i reservatet har traditionellt hävdats genom bete eller slåtter. Endast på några få ställen har mindre åkerskiften funnits. Det nordöstra delområdet var tidigare en del av den gemensamma utmarken för kringliggande byar och har därför troligen enbart brukats som betesmark. Det är också här som vi idag hittar de enda kända fasta fornlämningarna i reservatet. Fram till början av 1800-talet var området en del av den kungliga djurgårdsinrättningen, vilket då innebar att det var kungens privata jaktmark. Ölänningarna fick låta sina djur beta där men hade inte rätt att odla eller jaga på utmarken. Vid den utmarksdelning som genomfördes när djurgårdsinrättningen upphörde tillföll denna del av utmarken det närliggande Mossberga.

Större delen av det nordvästra delområdet har troligen varit fuktigt i äldre tider och präglats av våtmarken Bucklekärret. Enligt de historiska kartorna för Vipetorp har området hävdats som slåttermark. Kärret har varit utdikad och uppodlat en kort period, troligen någon gång under 1900-talet, men har sedan åter försumpats.

Prästmossen i södra delen av reservatet var 1787 en ”*Beteshage bestående av Sank och grof starreng*”. Området kring mossen betecknades då som en stenig betesmark. Vid enskiftet 1823 brukades mossen som slåttermark.

När behovet av slåttermarker kraftigt minskade och till sist upphörde övergick tidigare lövängar och slåtterkärr till att bli betesmarker. Därmed påbörjade även en igenväxning av dessa tidigare mer öppna marker. Ännu på 1940-talet fanns stora öppna områden inom reservatet, vilket den gamla ekonomiska kartan visar. Men även det stora antalet kvarvarande spärrgreniga lövträd vittnar om att det här varit betydligt mer öppet en gång. En svag beteshävd under senare år har dock inneburit att reservatet idag är betydligt mer slutet.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Kulturhistoriska bevarandevärden

Inom reservatet finns, i jämförelse med övriga delar av Öland, relativt få registrerade fasta fornlämningar. På den gamla utmarken i reservatets östra delområde finns ett stensträngssystem på sammanlagt över 600 meter (RAÄ Högsrum nr 121:1-5). Stensträngar kan man dock påträffa på flera ställen än så inom reservatet.

Förekomsten av stensträngar kan sättas samman med äldre tiders boskapsskötsel på Öland. Eftersom detta tidigt var den dominerande näringen på Öland, var tillgången på bra bestes- och slåttermarker av särskild stor betydelse. När sedan jordbruket fick en allt större roll flyttades byarna till sandigare och mer väl-dränerade marker. Så länge markerna hölls öppna genom slåtter och bete var fornlämningarna också väl synliga. Det är först i samband med den kraftigt minskade hävden under 1900-talets senare del som vi fått en förbuskning av markerna och som idag starkt begränsar möjligheten att greppa fornlämningarnas utbredning i området.

Av mer sentida kulturhistoriska värden märks ett stort antal stenmurar av varierande skick, vilka följer gamla fastighets- och bygränser. Till skillnad från de förhistoriska stensträngarna är de betydligt mer välbevarade men också mycket linjära. De flesta av dessa sentida murar har tillkommit i samband med de olika skiftesreformerna under 1800-talet. Många av murarna finns idag i marker som saknar hävd och som därför blir allt mer igen- och övervuxna. Flera av dessa stenmurar finns ännu kvar även om de numera återfinns i mer igenväxta områden. I några delar finns det fina exempel på murar som troligtvis har fungerat som fägor.

Inom reservatet finns det även rikligt med rösen som tillkommit genom att markerna delvis varit stenröjda. Dessa rösen finns inte bara i anslutning till tidigare odlade ytor, utan även i de marker som tidigare främst hävdats som lövängar.

2.3.2 Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet stora betydelse för den biologiska mångfalden grundar sig i dess mycket rika variation av sammanhängande värdefulla livsmiljöer. Här förekommer en mosaik med allt från öppna, torra, och solvarma miljöer till slutna och skuggade miljöer med hög luftfuktighet. De stora arealerna naturbetesmarker i området utgörs av öppna samt busk- och trädbevuxna gräsmarker, varierade fuktängar och kalkkärr och rika ädellövskogsbeten. Här förekommer också ädellövskogar och lövsumpskogar som lämnas för intern dynamik. I naturreservatet finns en riklig mängd av viktiga strukturer och funktioner för områdets miljöer och arter. Här förekommer grova träd, gamla träd, solitära träd, senvuxna träd, blommande och bärande träd och buskar, hålträd, boträd, mulmträd, stående döda och döende träd, lågor, brynmiljöer, gläntor, ett örtrikt fältskikt, stenmurar och miljöer med hög luftfuktighet.

Naturreservatet är till stor del täckt av lövskog som domineras av ek och har en varierande andel inblandning av andra ädellövträd. Alla i Sverige förekommande ädellövträd, bok undantagen, finns representerade i reservatet. Vanligast är skogsalm, ask och lönn och det är också dessa trädslag som föryngras mest frekvent. I reservatet finns mindre bestånd med lundalm. I vissa delar finns stubbar efter grova ädellövträd, vilket påvisar att det säkerligen både i reservatet och utanför funnits ytterligare värdefulla och gamla ädellövträd. I flera delar av reservatet kan man av ekarnas utseende utläsa att de vuxit upp under ljusa förhållanden. Ett svagt och upphörande betestryck under de senaste decennierna har lett till att igenväxningen gått långt, något som är negativt för hagmarksekarnas utveckling. Buskskiktet är i många områden mycket väl utvecklat. Här förekommer allt från rena hässlen till näst intill ogenomträngliga hagtornsmiljöer. Andra vanligt förekommande buskar är skogstry, måbär, skogskornell, getapel, brakved, benved, en, nyponros och slån.

Lövskogens, fuktängarnas, kärrrens och kalkgräsmarkernas kärlväxtflora är inom naturreservatet rik. I delarna med ädellövskog finns växtsamhällen med skogsbingel som dominant med inslag av ormbär, tandrot, vårärt, vitsippa, gulsippa, blåsippa, liljekonvalj, murgröna, underviol och orkidéer som tvåblad, skogsknipprot och skogsnycklar. Här förekommer även de kalk- och halvskuggegyvnade lundgräsen skogskorn *Hordelymus europaeus* och strävlost *Bromopsis benekenii* som båda är hotade. På de fuktigare markerna i lövskogen växer bland annat älgört, humleblomster och blåhallon. De betade fuktängarna har en rik flora med bland annat gåsört, ängsstarr, hirsstarr, näbbstarr, hundstarr, torvtåg, kärrtistel, tätört, blåtåtel, ängsvädd, humleblomster och älvväxing. Det största kärret, Prästmossens vegetation domineras av bunkestarr i de centrala delarna. I naturreservatets olika kärr växer även ag, vattenmynta, videört, läkevänderot, kärrsilja, blod-

rot, älggräs och svärdsilja. Kalkgräsmarkerna utgörs av främst lågväxta örter och gräs med bland annat axveronika, solvända, jungfrulin, gullviva, brunört, brudbröd, backsmultron, darrgräs och fårsvingel.

Reservatets marksvampflora är mycket rik och området är troligen ett av Ölands viktigaste områden för hotade och missgynnade marksvampar. En stor andel av de rödlistade svamparna som är funna i reservatet är beroende eller gynnade av kalkrik mark i kombination med olika lövträd. Vissa kräver hävdad mark med ädellövträd för sin fortlevnad. Exempel på hotade och hänsynskrävande arter funna i reservatet är olivbrun spindelskivling *Cortinarius cotoneus*, gråbrun ängsfingervamp *Clavulinopsis umbrinella*, grön rödhätting *Entoloma versatile*, luktvaxskivling *Hygrocybe quieta*, borstriska *Lactarius mairei*, olivfjällskivling *Lepiota forquignonii*, dvärgfjällskivling *Lepiota setulosa*, lundröksvamp *Lycoperdon atropurpureum*, slöjröksvamp *Lycoperdon mammiforme*, grönsporig skivling *Melanophyllum eyrei*, violfingersvamp *Ramariopsis pulchella* och brunluddig roting *Xerula pudens*. I området finns goda förutsättningar för ytterligare rödlistade svamparter.

Reservatet är också en viktig lokal för flera ovanliga lavararter. På lundalm växer de rödlistade arterna savlundlav *Bacidia incompta*, lunglav *Lobaria pulmonaria* och västlig njurlav *Nephroma laevigatum* och på lundalm och lönn växer rosa lundlav *Bacidia rosella*. Ett flertal signalerande mossor finns rikligt förekommande inom reservatet. Det är främst i de mer slutna ädellövskogsmiljöerna som grov baronmossa, liten baronmossa, piskbaronmossa, trubbfjädermossa, platt fjädermossa och trädporella är representerade. Kuddar av blåmossa förekommer i socklarna på al i ett igenväxande kärr.

Närheten till det internationellt mycket värdefulla naturreservatet Halltorps hage gör även området intressant för vedlevande skalbaggar. Under en inventering med en begränsad insats under 2006 hittades ett flertal hotade och missgynnade skalbaggsarter. Här förekommer bl.a. rödhuvad trädbasbagge *Vincenzellus ruficollis*, plattad lövvedborre *Xyleborus monographus*, brun vedborre *Xyleborinus saxesennii*, ekträdlöpare *Rhagium sycophanta*, svartbrun brunbagge *Phloeotrya rufipes*, gulhornad gaddbagge *Mordellistena variegata*, ekoxe *Lucanus cervus*, vasstandad trädbasbagge *Lissodema denticolle*, sågtandad mycelbagge *Liodopria serricornis*, glänsande blombagge *Ischnomera caerulea*, enfärgad brandsvampbagge *Diploclonus fagi*, *Anobium fulvicorne* och prydnadsbock *Anaglyptus mysticus*. Förmodligen finns här goda förutsättningar att finna ytterligare rödlistade arter.

I ädellövskogen är fågelarter som lövsångare, grönsångare, rödhake och taltrast dominerande. Här förekommer även ovanligare och rödlistade arter som stenkäck, halsbandsflugsnappare, entita, mindre hackspett och skogsduva. Bivråk ses även till och från i området. I de fuktigare miljöerna med lövträd förekommer ofta stjärtmes. Den hotade långbensgrodan trivs också i de fuktiga lövskogsmiljöerna och områdets kärr. I naturreservatet finns troliga lekvattnen för detta groddjur.

Två rödlistade arter inom området omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter. Åtgärdsprogram för hotade arter omfattar omkring 400 arter som riskerar att dö ut i Sverige om inget görs för att bevara dem. Ett åtgärdsprogram är ett vägledande dokument som fastställs av Naturvårdsverket. Det ska innehålla en översikt av kunskaperna om den hotade arten, artgruppen eller naturtypen, konkreta åtgärder som behövs för att bevara den, vem som ser till att åtgärder för arten genomförs, finansieringsplan samt plan för uppföljning. De arter med åtgärdsprogram som berör naturreservatet är långbensgroda *Rana dalmatina* och enfärgad brand-svampbagge *Diplocoelus fagi* (skalbaggar på skogslind).

2.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Berggrunden i området består av ordovicisk kalksten, medan jordarten till största delen utgörs av lerig morän och moränlera.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftslivet

Naturreservatet ligger i nära anslutning till Rälla och genom naturreservatet passerar två vägar, vilket gör området lättillgängligt för allmänheten. Området har en mycket rik flora- och fauna och vackra och varierade miljöer. De öppna och buskbeklädda betesmarkerna och ädellövskogsbetena är lämpliga områden att ströva i. I området ska informationsskyltar framställas och placeras vid platser där allmänheten passerar. Parkeringsplats och stättor över stängsel samt en strövstig från vilken allmänheten ska kunna uppleva områdets olika miljöer samt växt- och djurliv ska anläggas.

3. Generella råd och riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska värdefulla element för faunan och floran sparas så som grova, senvuxna och gamla träd, hålträd, boträd, blommade träd och buskar, stående döda och döende träd, vindfälle eller lågor. Alla skötselåtgärder inom naturreservatet, t.ex. avverkning och uttransport av virke, ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att skador på mark och fornlämningar inte uppkommer.

Träd som fallit ned över befintliga vägar, stigar, ledningsgator, stängsel, tomtmarker, åker-, slåtter- eller betesmarker upparbetas och flyttas tillbaka till lämplig plats i naturreservatet. Samråd ska ske med Länsstyrelsen före åtgärd.

Röjning av befintliga vägar och ledningsgator får ske i alla skötselområden som berörs. Samråd ska ske med Länsstyrelsen. Om avverkning av träd som är värdefulla för faunan och floran blir aktuell i anslutning till ledningsgator bör trädet i första hand dödas genom ringbarkning eller toppkapning. Avverkning av träd får inte ske utan beslut om undantag från reservatsföreskrifterna.

Almsjukan uppträder inom reservatet och angreppen ska ses som en del av den interna beståndsdynamiken och inga åtgärder ska därför vidtas. Det samma gäller för andra trädjukdomar, t.ex. ask- och eksjukan. När ett angrepp av almsjukan gått så långt att det med säkerhet kan skiljas från andra typer av påverkan eller angrepp, är det egentligen för sent att ta bort trädet för att förhindra spridningen. Lundalmen är klonbildande, varför almsjukan sprids mycket lätt via rotsystemen. Ett försök till smittobegränsning skulle också kunna innebära negativ påverkan på reservatets övriga natur- och upplevelsevärden.

I de fall murgröna riskerar att kväva äldre och för flora och fauna värdefulla ädel-lövträd, framför allt av ek, kan stammarna till murgrönan sågas av.

Det är bra om fornlämningar röjs fria från träd och buskar, dels för att göra dem synliga men också för att de tar skada av vegetationen. Eftersom fasta fornlämningar skyddas av Kulturminneslagen (2 kap) är det dock förbjudet att ta bort, gräva ut, täcka över eller på andra sätt ändra eller skada en fast fornlämning. Därför måste man också vara extra försiktig när man röjer i och omkring en fornlämning. Om maskiner används vid röjning är det viktigt att tänka på att köra när det är torrt eller fruset och att inte köra på eller i anslutning till fornlämningen. Dra aldrig upp buskar och träd med rötterna i eller intill en fornlämning. Gör stubbarna så låga som möjligt. Ris och annat avfall fraktas utanför fornlämningsområdet för eldning. Vill man elda inom fornlämningsområdet ska det ske på plåtar eller dylikt, för att undvika skador. Samråd ska ske med Länsstyrelsen före åtgärd.

I kantzonen mot åker får sly och yngre träd huggas bort för att inte beskuggningen ska bli för stor. Gamla, grova träd och lågor ska sparas. De träd som tidigare vuxit öppnare bör frihuggas. Spara en del buskar, i första hand blommande för att skapa/bibehålla brynmiljöer.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i fyra skötselområden. Avgränsning av skötselområdena 1-4 framgår av bifogad skötselplankarta, bilaga 3.1. Indelningen i olika skötselområden baseras på att områden med liknande naturtyper, markanvändning och bevarandemål samlas till ett skötselområde.

Skötselområdena är:

1. Ädellövskog
2. Öppen, träd- och buskbevuxen betesmark samt ädellövskogsbeta
3. Våtmark och sumpskog
4. Åker

4.1 Skötselområde 1: Ädellövskog (24,5 ha)

Beskrivning:

Delområde 1a:

Delområdet består av ädellövskog på frisk mark där ek är det vanligaste trädslaget. Området är i sen tid påverkat av gallring, men har fortfarande inslag av äldre och delvis vidkroniga träd. De västra och norra delarna utgörs av ek-hasselskog där inslaget av andra trädslag är litet. I nordväst finns inslag av ung avenbok och i nordost växer ett mindre bestånd med lundalm. I öster och söder är skogen snårig och inslaget av ask större. Flera av dessa träd är döda eller döende. Andra förekommande trädslag i området är oxel, vildapel, lönn och skogsalm. I kanterna mot det angränsande kärret växer enstaka björkar, alar och viden. Värdefulla naturvårdsträd finns främst i form av äldre ekar samt några äldre askar och oxlar, varav vissa har håligheter. Flera av de äldre träden är också bevuxna med grov murgröna. Av död ved finns en del stående torrträd av ek och ask, medan lågor är ovanliga. I buskskiktet är hassel och hagtorn dominerande, men här förekommer också skogstry, måbär, benved, brakved och nyponros. Fältskiktet består av lundartad vegetation med bland annat skogsbingel, blåsippa, tandrot, ormbär och liljekonvalj. Här växer även skogsnycklar, tvåblad, gullviva, nässelklocka och lundslok. På stående och delvis raserade stenmurar och grövre trädbaser i området växer gott om grov baronmossa, guldlocksmossa och porellor. Av rödlistade kryptogamer och kärlväxter finns här fynd av rödfotad nagelskivling, luktvaxskivling, rödfotad spindelskivling och strävlost.

Delområde 1b:

Delområdet består av ett äldre stenbrott. Ett flertal gropar samt stenhögar som lämnats efter brytningen gör området varierat. Området ansluter mot grusvägen som går igenom naturreservatet. Den störda ytan är bevuxen med bland annat tulkört, stinknäva och brännässla. I kanterna av stenbrottet växer lövträd av ek, ask, lönn, oxel, rönn och björk och ett buskskikt bestående av björnbär, hagtorn, hassel, skogstry, getapel och måbär. En del av ekarna är krumvuxna och säkerligen något äldre än det övriga trädskiktet som är relativt ungt. Av rödlistade kärlväxter finns här fynd av korskovall och strävlost.

Delområde 1c:

Delområdet består av ädellövskog på frisk mark. Områdets centrala del består av en blandädellövskog med främst ask, ek och lönn samt inslag av björk. Eken blir mer dominerande längre österut i området. I söder finns ett blötare parti bevuxet med ask och björk. Andra förekommande trädslag i området är oxel, vildapel och skogsalm. I buskskiktet är hassel dominerande, men här förekommer också hagtorn, skogstry, måbär, getapel, brakved och nyponros. Fältskiktet består av lundartad vegetation med bland annat skogsbingel, murgröna, blåsippa, tandrot, troll-druva, ormbär och liljekonvalj. Här växer även skogsstarr, gullviva, ängskovall och nejlikrot. I området hittar man enstaka stubbar efter plockhuggning, men området har fortfarande ett påtagligt inslag av äldre och grova träd kvar. Av död ved

finns en del stående torrträd av ek och ask, medan lågor främst förekommer av björk och någon ek. I väster, där en äldre fägata finns, har tidigare varit mer öppet och troligtvis betats. I området finns fynd av rödlistade arter som kandelaber-svamp och skogskorn.

Delområde 1d:

Delområdet består av ung gles ädellövskog med främst hassel i buskskiktet. Stubbar efter grova träd finns i hela området. Trädskiktet består främst av ask, men här växer även ek och björk. Flera av de yngre askarna har dött och står nu som torrakor. I fältskiktet växer lundvegetation med bland annat blåsippa, skogsbingel, tandrot, ormbär, skogskorn, liljekonvalj och vitsippa. I anslutning till en fägata längst i väster växer en del något äldre ädellövträd, främst av ek. I området förekommer det rödlistade gräset skogskorn.

Delområde 1e:

Delområdet utgörs av en planterad granskog.

Delområde 1f:

Delområdet består av ädellövskog bevuxen på svagt kuperad mark med både mindre, torra höjder och fuktiga sänkor. I områdets centrala och norra delar finns ett flertal äldre ekar. I området växer även några grova och gamla askar och lönnar, gamla oxlar och vildaplar samt ett par grova aspar. I de fuktigare sänkorna växer främst yngre ask och i fältskiktet älggräs. Andra trädslag som förekommer i området är skogsalm, lind, björk och ett fåtal tallar. Föryngringen i trädskiktet består till störst del av lönn och ask. I väster går en större kraftledning genom området och väster om denna är lövskogen yngre. Hassel dominerar buskskiktet, framför allt i områdena med gamla och grova träd. Här växer även en lundflora med arter som skogsbingel, tandrot, skogsknipprot, vårärt, liljekonvalj, blåsippa och murgröna.

I områdena i söder och sydost som tidigare varit något mer öppna växer ett mer varierat buskskikt med hassel, hagtorn, skogstry, skogskornell, brakved, benved, en och måbär. Här har inte fältskiktet heller lika stort inslag av lundarter, utan här växer bland annat flera arter av gräs, natt och dag, nässelklocka och brudbröd. I den södra delen finns också tre stora och äldre odlingsrösen bevuxna med gamla ekar och en lind. Genom området sträcker sig även gott om stenmurar, både hela och raserade. En mindre plantering med ung gran på gammal åker finns i sydost.

Den rika tillgången på äldre träd, ett varierat buskskikt och varierad markfuktighet i området skapar förutsättningar för en mycket rik flora och fauna. Av rödlistade arter finns fynd av broskfingersvamp, rödfotad nagelskivling, brunluddig roting och korskovall.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utvecklas till variationsrika ädellövskogar med rikligt med gamla träd och död ved
- Arealen boreonemoral ädellövskog, 9020, ska vara minst 8,7 ha
- Arealen ek- eller ek-avenbokskog, 9160, ska vara minst 15,8 ha
- Trädslagssammansättningen ska utgöras av ädellövträd och andra inhemska lövträdsarter. Barrträd ska inte förekomma
- Relationen död ved/levande ved ska vara minst 1/5
- Rödlistade arter som rödfotad nagelskivling, luktvaxskivling, rödfotad spindelskivling, kandelabersvamp, skogskorn, strävlösta och korskovall ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus

Skötselåtgärder:

Delområde 1a, 1c och 1f:

Värdefulla äldre ädellövträd, främst ekar som vuxit upp mer öppet friställs i de fall de riskerar minskad vitalitet på grund av igenväxning. Friställningen kan göras genom ringbarkning, fällning eller toppkapning av närstående träd, vilket skapar tillskott på död ved.

Avverka all planterad gran i delområde 1e och 1f. Låt därefter lövskog få etablera sig som på lång sikt ska utvecklas mot naturskogsartad ädellövskog. Eventuell nyetablering av gran röjs bort.

Utöver dessa åtgärder ska området utvecklas genom naturlig dynamik.

4.2 Skötselområde 2: Öppen, träd- och buskbevuxen betesmark samt ädellövskogsbeten (86,1 ha)

Beskrivning:

Delområde 2a:

Området består av en öppen och träd- och buskbevuxen betesmark på torr till frisk mark som betas tillsammans med delområde 2b, 2c och 2d. Flera delar av området har under senare del av 1900-talet vuxit igen med täta buskage och träd. De idag öppna ytorna består av en numera betad gammal åker i öster, en partivis nyröjd mark i väster och en del gläntor i områdets södra och norra delar. I den gamla åkern finns värdefulla bryn med främst hassel mot intilliggande busk- och trädklädda marker. I den norra delen av åkern står en vidkronig ek med hassel runt

omkring. En del sten ligger kvar i marken, vilket tyder på att den troligtvis inte brukats allt för intensivt. Floran är artfattig på grund av hög näringspåverkan. Den öppna delen i väster har också en viss näringspåverkan och en relativt trivial flora. Marken har röjts på slån och en del andra buskar. I kanterna mot de öppna ytorna står en del buskage och där växer även ung ask. Övriga öppna gläntor i delområdet har en rik kalkgräsmarksflora med arter som solvända, jungfrulin, axveronika, darrgräs, prästkrage, brudbröd och gul fetknopp. En fägata går längs den västra delen av området. I söder utgörs de öppna områdena av en höjdrygg med stenmurar. I områdets nordvästra del växer ett hasseldominerat område med inslag av främst yngre träd av ask, lönn och ek. Buskskiktet består utöver hassel av hagtorn, en, slån och nyponros samt någon benved. I området finns ett fåtal något äldre träd, bland annat en grov lönn. Fältskiktet är på grund av det slutna buskskiktet lundartsdominerat. I områdets sydöstra del växer hässlen med inslag av yngre träd av lönn, ask och ek. Död en i området vittnar att det tidigare varit betydligt mer öppet. Marken skapar en övergångszon mellan de mer öppna markerna och den betade ädellövskogen. Övriga marker inom delområdet utgörs av yngre busk- och trädmarker med inslag av äldre träd främst av ek, vildapel och någon oxel. Buskskiktet utgörs främst av slån, en och nyponros samt en del hassel, getapel och benved. Det yngre trädskiktet utgörs i stor utsträckning av ask. Det finns gott om stenmurar i varierande skick inom delområdet.

Delområde 2b:

Ett stort betat ädellövskogsområde på främst frisk mark. Tidigare har området varit något mer öppet, särskilt i norr och i väster. Området har dock bibehållit en del av sin mosaikartade struktur eftersom det kontinuerligt har betats, om än svagt under senare tid. I norr finns ett par mindre buskklädda gläntor kvar med hävdgynnad flora. Det dominerande trädslaget sett till hela området är ek, men skogen kan betecknas som en blandädellövskog eftersom inslaget av andra ädellövträd, så som ask, lönn, skogsalm och lundalm är stort. Andra trädslag som förekommer är oxel, vildapel, rönn och björk samt pil i kanten till Prästmossen. Det finns mycket gott om äldre och grova träd, främst av ek, men även av de andra representerade ädellövträdslagen. På flera ställen inom området finns mycket fina hasselmiljöer med äldre hassel. Hagtorn är också frekvent förekommande. Andra förekommande buskar är getapel, skogskornell, skogstry, måbär, benved, brakved och nyponros. Hela området har ett mycket stort antal värdefulla strukturer och funktioner för floran och faunan. Här finns grova, gamla, solitära och senvuxna ädellövträd, hålträd och en del död ved. Gläntor med ett betat örtrikt fältskikt och blommade och bärande träd och buskar, stenmurar och slutna miljöer med hög luftfuktighet skapar också förutsättningar för en rik mångfald. Här finns bland annat fynd av de rödlistade svamparna brunluddig roting, slöjroksvamp och stinkande lervaxskivling och de signalerande mossorna grov baronmossa, trädporella, trubbfjädermossa, liten baronmossa och platt fjädermossa.

Det är i de nordöstra delarna av området som fint utvecklade hässlen med glest stående vidkroniga ekar växer. Bland ekarna växer även äldre vildapel, oxel och någon äldre lönn. I anslutning till dessa delar finns de mindre igenväxande glän-

torna med ett buskskikt bestående av främst slån, en och nyponros. Insprängt i betade öppningar i buskskiktet på kalkgräsmarker växer bland annat jungfrulin, gullviva, axveronika, brunört, solvända, prästkrage, brudbröd och backsmultron. I det spridda trädskiktet växer ung ask, lönn och några äldre ekar.

I området öster om Prästmossen och den numera betade gamla åkern finns de mest välutvecklade lundmiljöerna. Här växer det gott om grova ädellövträd av främst ek, men även av lönn, ask och skogsalm. I området finns också mindre bestånd av lundalm vars stammar är bevuxna med gott om mossor och lavar. I fältskiktet förekommer främst skogsbingel, blåsippa, tandrot, ormbär, vitsippa och liljekonvalj, men även orkidéerna grönvit nattviol och tvåblad.

De västra delarna av området består av något yngre ädellövskogsmiljöer med mycket hassel. Enstaka äldre träd av ek och ask finns dock spritt. Området bildar viktiga kantzoner mot Prästmossen och buskmarker i nordväst. I kanterna mot mossen i väster står en del viden, pil och yngre björk. De relativt slutna miljöerna har en lundflora dominerad av skogsbingel, blåsippa, murgröna och tandrot. Längs kantzonerna finns gott om upp trampade stigar efter betesdjuren.

Delområde 2c:

Delområdet utgörs av en öppen betesmark som är omgärdad av stenmurar där det idag växer gott om yngre träd och buskar, samt några äldre lövträd. Betesmarken har tidigare brukats som åker och ett dikessystem med grunda raka diken sträcker sig genom området. Näringspåverkan i marken efter tiden som åker är fortfarande stor vilket gör att florans knuten till naturbetesmarker enbart finns spridd på fåtal platser i marken. I den västra delen växer buskage med främst hassel med yngre träd av asp, ask, björk, sälk och ek. I anslutning till den östra stenmuren står enstaka vidkroniga medelålders lövträd av ask och ek. Här finns även ett par äldre vidkroniga sälgar. Ute i den öppna betesmarken har yngre slån spritt sig över stora partier och i kanterna av diken står en del sly av sälk.

Delområde 2d:

Prästmossen har fram till början av 1900-talet varit en viktig slåtteräng som så många andra våtmarker på Öland. Idag betas kärret och fuktängarna med intilliggande öppna och skogsbeklädda betesmarker. De centrala delarna av kärret är blöta och vegetationen domineras av bunkestarr som växer i stora tuvor. Små områden med viden och ag har etablerat sig på senare tid. I övrigt växer här bland annat vattenmynta, videört och läkevänderot. I de mer välbetade fuktiga bårderna av kärret finns fuktängsmiljöer med hirsstarr, hundstarr, spikblad, älvväxing, humleblomster, kärrsälting, gåsört, torvtåg, blodrot, kärrknipprot, fackelblomster, blåttåtel, kärrtistel, älggräs och ängsvädd. I kantzonerna, särskilt söderut, växer en bård med viden. Brynmiljöerna mot intilliggande skog är välutvecklade och säkerligen viktiga för ett stort antal arter, bland annat av insekter. I norr finns ett kort dike som sträcker sig från kärret och en bit in i intilliggande skog.

Delområde 2e:

Området består av en gles till slut, varierad och betad ädellövskog på främst frisk mark. Det partvis stora inslaget av äldre och vidkroniga träd visar tydligt på att stora delar av området för femtio år sedan var mer öppet. Tack vara att området kontinuerligt betats har stora delar av området delvis bibehållit en mosaikartad struktur även om träd- och buskskiktet på senare tid slutit sig mer och mer. Det dominerande trädslaget är ek, men inslaget av andra ädellövträd, så som ask, lönn, skogsalm och lundalm är stort. Andra lövträdslag som förekommer i varierande antal är oxel, vildapel, rönn, fågelbär, klibbal och björk. Den betade skogen har ett mycket välutvecklat buskskikt. Vissa täta delar domineras av hässlen medan andra områden domineras av hagtorn. I mer öppna delar växer framför allt slån. Andra förekommande buskar är getapel, brakved, skogstry, benved, en och nyponros. Fältskiktet består i de täta delarna av lundvegetation och i de mer öppna gläntorna av en hävdgynnad gräsmarksflora. I lundmiljöerna förekommer främst skogsbingel, blåsippa, tandrot, ormbär, underviol, ängskovall, vitsippa, tvåblad och liljekonvalj. I de öppna kalkgräsmarkerna växer bland annat axveronika, solvända, jungfrulin, gullviva, skogsstarr, prästkrage, brunört, brudbröd och backsmultron. Sett till hela området finns ett mycket stort antal värdefulla strukturer och funktioner för floran och faunan. Här finns grova, gamla, solitära och senvuxna ädellövträd, blommade och bärande träd och buskar, hålträd och enstaka mulmträd. Här finns även död ved i form av stående döda och döende träd och enstaka lågor. Omfattande brynmiljöer, gläntor, ett betat örtrikt fältskikt, mossbevuxna stenmurar och slutna miljöer med konstant och hög luftfuktighet skapar också förutsättningar för en rik mångfald. Här finns bland annat fynd av de rödlistade svamparna dvärgfjällskivling, olivfjällskivling, violfingersvamp, rosenfingersvamp, gråbrun ängsfingersvamp, grön rödhätting, brun ängsvaxskivling, luktvaxskivling, stinkande vaxskivling, borstriska, lundröksvamp, grönsporig skivling, brunluddig roting och laven rosa lundlav (på grov lönn).

Det är i de centrala, södra och sydöstra delarna som de mest utvecklade lundmiljöerna finns. Här är träd- och buskskiktet ofta tätt. Äldre träd av ek, skogsalm, ask och lönn flankeras av yngre träd av främst lönn och ask. Buskvegetationen i form av hassel och hagtorn är ofta tät. På stenmurar och trädbaser växer gott om grov baronmossa och trädporcella, men här finns även piskbaronmossa, trubbfjädermossa, platt fjädermossa och fällmossa. Det finns även gott om landsnäckor som betar lavar på trädstammarna. Längst i söder finns en öppen mark som någon gång i början på 1900-talet nyttjats som åker. Här växer nu en hävdgynnad flora med bland annat gulmåra, backsmultron, jungfrulin, darrgräs, väddekling, prästkrage, brudbröd, axveronika, puktörne och gullviva. Kanterna mot skogen utgör fina bryn av buskar och träd. En viss igenväxning av slån sker på de gamla öppna ytorna.

I västra delarna av den betade skogen växer ett flertal äldre och vidkroniga ädellövträd. Dessa områden som tidigare varit mer öppna men har nu slutit sig, framför allt med ett tätare buskskikt av hassel och hagtorn. De äldre, vidkroniga träden utgörs främst av ek, men här finns även skogsalm, lönn och ask med liknande

växtsätt. Kanterna mot intilliggande betad mark utanför naturreservatet utgör viktiga brynmiljöer.

I norr är skogen mer mosaikartad. Här finns ett större inslag av öppna och buskbevuxna gläntor med en rik flora. Brynmiljöerna är i detta område omfattande och viktiga. Många av de öppna ytorna är dock under kontinuerlig igenväxning, till störst del av slån och hagtorn, trots betet. I ett område i norr har gallring utförts och här växer nu glest spridda, yngre ädellövträd av främst ask och ek med en undervegetation av hagtorn och slån. Längst i norr är markerna fuktiga till blöta och här finns några mindre öppna fuktängar insprängda. Fuktängarna har en rik flora med bland annat gåsört, ängsstarr, hirsstarr, näbbstarr, hundstarr, torvtåg, kärtistel, tätört, blåtåtel, ängsvädd, humleblomster och älvväxing. Fuktängarna har minskat i omfattning sedan björk, lundalm och ask vuxit upp på tidigare öppna ytor. I nordväst finns en mindre men väl utvecklad sumpskog med gamla klubbalar på socklar och relativt gott om död ved.

Delområde 2f:

Området består av en gles till slutet svagt betad ädellövskog på främst frisk mark. Det partivis stora inslaget av äldre och vidkroniga träd och det yngre buskskiktet visar tydligt på att området varit mer öppet i flera delar. Under de senare åren har ädellövmiljön betats mycket extensivt, vilket medfört att stora delar av området delvis har slutit sig med täta buskage av främst hassel och hagtorn. Det dominerande trädslaget är ek, men inslaget av de andra ädellövträden skogsalm och lundalm är på flera håll stort. Andra lövträdslag som förekommer i varierande antal är ask, lönn, oxel, vildapel, rönn, fågelbär, klubbäl och björk. Skogen har ett partivis mycket tätt buskskikt. Det är framför allt täta hagtornbuskage som dominerar, men här finns även områden av mer hasseldominerad karaktär. Andra förekommande buskar är getapel, brakved, skogskornell, skogstry, benved, en, slån och nyponros. I lundmiljöerna utgörs fältskiktet bland annat av blåsippa, tandrot, nejlikrot, skogstarr, luddhavre, lundslok, skogssallat, stinknäva och kranshakmossa. I små öppna gläntor förekommer bland annat gullviva, prästkrage, brunört, brudbröd, axveronika, solvända och backsmultron. I områdets östra del finns även ett mindre kärr och några öppna fuktängar med en flora knuten till blötare marker. Det finns ett stort antal värdefulla strukturer och funktioner i området, så som grova, gamla och solitära ädellövträd, blommade och bärande träd och buskar. Vissa av både skogs- och lundalmarna har drabbats av almsjuka och bidrar till död ved i form av stående döda och döende träd samt lågor, vilket det i övrigt inte finns speciellt gott om. Öppna kärr, fuktängar och gläntor bidrar till luckighet och brynmiljöer. Slutna miljöer med konstant och hög luftfuktighet skapar också förutsättningar för en rik mångfald av kryptogamer. I området finns ett stort antal fynd av signalerande, missgynnade och hotade arter, bland annat grov baronmossa, piskbaronmossa, trubbfjädermossa, platt fjädermossa, rödfotad nagelskivling, knottrig rottryffel, ringskinn, kärnticka, savlundlav (på lundalm), lunglav (på lundalm), rosa lundlav (på lundalm) och västlig njurlav (på lundalm). Tre stensättningar, en hållristning och ett flertal stensträngar förhöjer områdets kvalitéer ytterligare.

Längst mot den allmänna vägen i norr finns ett område med ett stort antal vidkroniga ekar. Här finns även ett flertal äldre skogsalmar samt några enstaka askar och lönnar. Andra värdefulla äldre naturvårdsträd som vuxit upp i en mer öppen miljö är gamla oxlar och vildaplar. Buskskiktet har slutit sig mycket främst med hassel och hagtorn och vissa delar är i stort sett ogenomträngbara. Betesdjuren uppehåller sig sällan i detta område, vilket medför att buskskiktet sluter sig ytterligare.

De centrala delarna av området består av en lundartad ädellövskog med ett fåtal mindre gläntor. De äldsta träden utgörs av vidkroniga ekar. Här finns även äldre träd av skogsalm, oxel, vildapel samt enstaka askar, lönnar och rönnar. Under senare tid har även ett yngre träd- och buskskikt av skogsalm, lönn, ask, hagtorn och hassel vuxit upp. Här finns även ett mindre inslag av lundalm. Buskskiktet av främst hagtorn är tätt på många ställen. I området finns spår av begränsade huggningar av träd i form av både grova och klena stubbar.

I väster och sydväst finns områden som tidigare varit i stort sett öppna och enbart bevuxna med ett glest buskskikt och solitära träd. Längst i sydväst står fortfarande ett flertal av de gamla solitära träden kvar. Det är främst ekar, men här finns även äldre skogsalm. Buskskiktet är ofta mycket tätt och i vissa delar är det till och med så tätt att undervegetation saknas. Ett yngre trädskikt med alm, ask och lönn har etablerat sig. Genom området sträcker sig en äldre brukningsväg. I vissa partier finns en fin vägkantsflora, medan den i vissa delar är tydligt kvävepåverkad, bland annat på grund av stödutfodring.

Längst i öster växer en lundalmsdominerad luckig ädellövskog på frisk till blöt mark. I området finns flera mindre fuktängar och ett mindre kärr. I lundalmsbeståndet finns flera gamla träd, samtidigt som några större stubbar visar på att de varit ännu fler. Enstaka vresalmar förekommer också varav en är grov och gammal. I övrigt växer här ek, ask, björk, rönn samt några klubbalar runt kärret. Kärret har under blötare perioder öppen vattenspegel. I anslutning till kärret och på fuktängar växer bland annat ältranukel, mannagräs, humleblomster, hirsstarr, hundstarr, torvtåg, videört, älggräs, gåsört och kärrtistel. Långbensgroda förekommer i kärret och fuktiga intilliggande marker. På friska marker är vegetationen mer lundartad med bland annat skogsstarr, blåsippa, harsyra, tandrot, ormbär och nejlikrot. I området är luftfuktigheten hög och jämn och rikedomen på mossor och lavar är stor.

Delområde 2g:

Delområdet består av en mosaikartad ädellövskog och igenväxande buskmark med ett stort antal värdefulla strukturer. Området var för 50 år sedan betydligt mer öppet och nyttjades som betesmark. Under en period har det även gått grisar i den sydvästligaste delen, vilket gjort området tydligt kvävepåverkat. I både de västliga och östliga delarna av området finns ett mycket stort antal vidkroniga ädellövträd. I de centrala delarna är de mer utspridda. Främst utgörs de äldre träden av ek, men här förekommer även flera skogsalmar och en del askar och lönnar. Av bärande

träd finns även gamla träd av oxlar och vildaplar. Trädförnygringen sker främst av lönn, alm och ask. Exempelvis är ung lönn mycket vanligt förekommande i öster. En hel del äldre hassel finns i den östra delen, medan det är hagtorn som är vanligast i de västra delarna. I området finns även ett flertal andra buskarter så som getapel, brakved, benved, måbär, en och nyponros. Fortfarande är ädellövområdena inte helt slutna, vilket medför att fältskiktet inte bara består av lundflora så som blåsipppa, skogsbingel, murgröna, tandrot och ormbär utan även timotej, hundäxing, luddhavre, gullviva, åkervädd, nässelklocka, tulkört och brudbröd. I områdets norra del finns igenväxande mark med glest stående träd och ett numera mycket tätt buskskikt. Buskskiktet består främst av stora slånbuskage, en hel del en, nyponros och hagtorn samt enstaka getaplar och benvedsbuskar. De äldsta träden är några vidkroniga ekar och någon skogsalm. Yngre träd utgörs främst av ask. Fältskiktet är i dagsläget inte speciellt artrikt eftersom hävden varit borta under en längre tid. Här förekommer bland annat gullviva, åkervädd, stor blåklocka, timotej, hundäxing, luddhavre, gulmåra, brudbröd och smultron. I hela delområdet finns gott om stenmurar i varierat skick. I den södra delen finns en äldre husgrund och två raserade jordkällare. Det äldre trädskiktet och de varierade miljöerna skapar förutsättningar för en mycket rik flora och fauna. I området finns fynd av de rödlistade arterna rödfotad nagelskivling, brunluddig roting och korskovall.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utvecklas till variationsrika öppna till glest buskbekväxna betesmarker, mosaikartade träd- och buskklädda betesmarker med större gläntor och gott om brynmiljöer samt variationsrika halvslutna till slutna ädellövskogsbeten
- Arealen kalkgräsmarker nedanför trädgränsen, 6210, ska vara minst 12,5 ha
- Arealen fuktängar med blåtåtel eller starr, 6410, ska vara minst 2,1 ha
- Arealen öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn, 7140, ska vara minst 4,1 ha
- Arealen trädklädd betesmark, 9070, ska vara minst 67,1 ha
- Arealen lövsumpskog, 9080, ska vara minst 0,3 ha
- Trädslagssammansättningen ska utgöras av ädellövträd och andra inhemska lövträdsarter. Barrträd ska inte förekomma
- Relationen död ved/levande ved i ädellövskogsbetena ska vara minst 1/10

- Rödlistade arter som till exempel dvärgfjällskivling, olivfjällskivling, violfingersvamp, rosenfingersvamp, broskfingersvamp, gråbrun ängsfingersvamp, grön rödhätting, brun ängsvaxskivling, luktvaxskivling, brunluddig roting, stinkande lervaxskivling, borstriska, slöjröksvamp, lundröksvamp, grönsporig skivling, rödfotad nagelskivling, knottrig rottryffel, ringskinn, kärnticka, savlundlav, lunglav, rosa lundlav, västlig njurlav, korskovall, skogsduva, mindre hackspett, entita och halsbandsflugsnappare ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus

Skötselåtgärder:

Hela skötselområdet:

Hela skötselområdet ska efter restaurering utgöras av variationsrika öppna till glest buskbevuxna betesmarker, träd- och buskklädda betesmarker med större gläntor och gott om brynmiljöer samt ädellövskogsbeten. Innan restaurering görs är det viktigt att tillräckligt många betesdjur finns för betesmarken.

Skötselområdet ska årligen skötas med naturvårdsinriktad betesdrift.

Alla delområden ska vara hägnade med stängsel anpassat för bete med nötkreatur. De delar som inte har lämpliga stängsel eller är utan stängsel ska nystängslas. Befintliga stenmurar ska användas som hägnader så långt det är möjligt. Om murarna inte räcker till bör de kompletteras med elhägn som anläggs över eller så nära muren som möjligt, så att ingen obetad zon uppstår. Kompletterande stängsel bör planeras så att det håller djuren hägnade från båda håll för att undvika dubbla hägn.

Spridning av gödsel och tillskottsutfodring får inte ske inom skötselområdet. Då en rik insektsfauna är knuten till giftfri djurspillning är det önskvärt att mediciner mot parasiter undviks när djuren betar i området. Djurhälsan får dock inte påverkas negativt.

Efter restaurering och övriga initiala skötselåtgärder ska underhållsröjning ske av uppväxande träd och buskar av igenväxningskaraktär som ratas av betesdjuren.

En mindre andel bortröjda träd som skapas i samband med restaureringsåtgärder sparas i samlade högar på speciellt utvalda, gärna solbelysta platser för att gynna vissa organismgrupper, t.ex. vedlevande insekter.

All död ved sparas, gärna både på solbelysta och fuktiga platser för att gynna flera olika organismgrupper. Grövre lågor lämnas kvar om de inte i hög utsträckning påverkar öppen betesmark negativt. Då kan de flyttas och läggas på annan lämplig plats inom naturreservatet.

Röj bort igenväxningsvegetation vid kulturhistoriska lämningar, så som stensättningar, hållristning, husgrunder, jordkällare mm. Detta gäller dock inte äldre träd

och vid stenmurar i slutna ädellövskogsmiljöer med rik flora och fauna knutna till miljöer med hög och jämn luftfuktighet.

Delområde 2a:

Öppna samt busk- och glest trädbeklädda betesmarker

Återskapa öppna och buskbevuxna kalkgräsmarker genom att röja bort yngre busk- och trädskikt av igenväxningskaraktär. Prioritera områden som vuxit igen i sen tid. Spara en del både mindre och större ansamlingar med buskar och träd för att bibehålla en mosaikartad struktur. Spara rikt blommade och bärande träd så som oxel och vildapel i och i anslutning till buskagen. Friställ alla äldre ädellövträd som har ett växtsätt som tyder på att de vuxit upp i öppnare miljöer och som nu trängs av yngre träd och högre buskar. Välj även ut efterträdare till de äldre träden som får möjlighet att utveckla vidkronighet och grovhet. Detta gäller framför allt ek, men även andra ädellövträd.

Røj fram fägatan som går i den västra delen av området genom att ta bort yngre träd och buskar. Äldre träd och mindre buskage får finnas kvar.

Täta busk- och trädklädda miljöer i nordväst och i öster

Områdena ska restaureras till mosaikartade övergångszoner mellan de öppna kalkgräsmarksytorna och den slutna ädellövskogen. Öppna upp både större och mindre gläntor genom att röja bort buskar (främst hassel och hagtorn) och yngre träd. Skapa mindre korridorer mellan gläntorna. Brynmiljöerna mot de öppna markerna ska vara flikiga och rika på blommande buskar.

Delområde 2b:

Buskbevuxna gläntor i norr

Återskapa glest buskbevuxna kalkgräsmarker genom att röja bort yngre busk- och trädskikt av igenväxningskaraktär. Spara enstaka mindre ansamlingar med buskar och träd för att bibehålla en mosaikartad struktur. Spara rikt blommade och bärande träd så som oxel och vildapel i och i anslutning till buskagen. Friställ äldre ädellövträd som står i kanterna av gläntorna. Skapa flikiga brynmiljöer rika på blommande buskar i anslutning till mer slutna miljöer.

Ek- och hasselmiljöer i norr

Friställ äldre och vidkroniga ekar som trängs av yngre träd och högre buskar. Öppna även upp mindre gläntor i anslutning till de äldre träden genom att röja bort buskar och yngre träd.

Täta ädellövskogsmiljöer runt Prästmossen och i de östra delarna

Friställ äldre ädellövträd (främst av ek) i kantzoner mot öppen mark som har ett växtsätt som tyder på att de vuxit upp i en öppnare miljö och som nu trängs av yngre träd och högre buskar. Även inne i ädellövskogen kan för floran och faunan värdefulla gamla ädellövträd friställas som riskerar minskad vitalitet på grund av igenväxning. Friställningen kan göras genom ringbarkning, fällning eller toppkapning av närstående träd, vilket skapar tillskott på död ved. I miljöer där busk-

skiktet under senare tid slutit sig mycket och för djuren skapat svårgenomträngliga områden ska partier med buskar (främst hagtorn) röjas bort. Detta görs för att skapa en tydligare mosaikartad struktur i ädellövskogsbetena. I övrigt ska området utvecklas genom naturlig dynamik.

Delområde 2c:

Røj bort allt yngre uppslag av slån och sälj i de öppna delarna av marken. Friställ vidkroniga träd som står i anslutning till den östra muren. Skapa flikiga brynmiljöerna i den västra delen av betesmarken, genom att ta bort enstaka yngre träd och buskage.

Delområde 2d:

Området kan istället för naturvårdsinriktad betesdrift även hävdas genom naturvårdsinriktad slåtter inklusive efterbete (slåttertidpunkt tidigast 15 juli).

Området ska hävdas med ett tillräckligt högt betestryck/slåtterintervall så att hävdgynnade arter ska kunna öka i utbredning och antal, samtidigt som andelen ag och bunkestarr minskar. Som en restaureringsåtgärd i syfte att förbättra hävd-tillståndet bör slåtter med förslagsvis slaghack/rotorslåttermaskin ske. Bästa alternativ till metod ska utredas innan restaureringsåtgärd utförs.

All buskvegetation i centrala delar av delområdet dras upp med rötterna alternativt röjs bort och efterlämnas med så låga stubbar som möjligt.

Delområde 2e:

Fuktängar samt busk- och glest trädbevuxna gläntor i norr

Røj bort inväxande träd och buskar i de fortfarande öppna fuktängarna. Även sent igenvuxna fuktängsdelar öppnas upp för att återskapa en värdefull mosaik för områdets flora och fauna.

I de glest trädbevuxna markerna ska buskar av främst hagtorn och slån röjas bort för att skapa en glest busk- och trädbevuxen kalkgräsmark. Buskarna ska efter restaureringen stå i mindre grupper med större sammanhängande öppna ytor emellan. Spara rikt blommade och bärande träd så som oxel och vildapel. Friställ äldre ädellövträd som står i kanterna av gläntorna. Skapa flikiga brynmiljöer rika på blommade buskar mot intilliggande mer slutna miljöer.

Öppen mark i söder

Røj bort inväxande slån som vuxit in på tidigare öppna ytor. Enstaka samlade slånbuskage kan bibehållas i kanterna. Friställ äldre ädellövträd som står i kanten mot den öppna betesmarken. Bibehåll flikiga brynmiljöer rika på blommade buskar mot intilliggande mer slutna miljöer.

Ek- och hasselmiljöer samt blandädellövmiljöer i väster

Friställ äldre och vidkroniga ekar och andra ädellövträd som trängs av yngre träd och högre buskar. Öppna även upp gläntor i anslutning till de äldre träden genom

att röja bort buskar och yngre träd. Prioritera att friställa träd och öppna upp gläntor mot intilliggande öppna marker i väster och norr.

Täta ädellövskogsmiljöer i de centrala, södra och sydöstra delarna

Friställ för floran och faunan värdefulla gamla ädellövträd inne i ädellövskogen som riskerar minskad vitalitet på grund av igenväxning. Friställningen kan göras genom ringbarkning, fällning eller toppkapning av närstående träd, vilket skapar tillskott på död ved. I miljöer där buskskiktet under senare tid slutit sig mycket och för djuren skapat svårgenomträngliga områden ska partier med buskar (främst hagtorn) röjas bort. Detta görs för att skapa en tydligare mosaikartad struktur i ädellövskogsbetena. I övrigt ska området utvecklas genom naturlig dynamik.

Delområde 2f:

Buskbevuxna marker med glest stående gamla och vidkroniga ädellövträd i norr och väster

Friställ äldre och vidkroniga ekar och andra ädellövträd som trängs av yngre träd och högre buskar. Välj även ut efterträdare till de äldre träden som får möjlighet att utveckla vidkronighet och grovhet. Öppna upp både större och mindre gläntor i anslutning till de friställda träden och i sent igenvuxna områden genom att röja bort buskar (främst hassel och hagtorn) och yngre träd. Skapa även öppna korridorer mellan gläntorna. Prioritera att friställa träd och öppna upp gläntor mot vägen i norr och öppna marker i väster.

Täta ädellövskogsmiljöer centralt i delområdet

För skötsel, se täta ädellövskogsmiljöer under delområde 2e.

Lundalmsdominerad ädellövskog med inslag av fuktängar och kärr

Røj bort träd och buskar av igenväxningskaraktär i de öppna fuktängarna och i kärret. I övrigt ska området få bibehålla sin slutna karaktär för att bibehålla och utveckla områdets flora och fauna knuten till miljöer med jämn och hög luftfuktighet.

Delområde 2g:

Buskbevuxna gläntor i norr

Återskapa glest buskbevuxna kalkgräsmarker genom att röja bort yngre busk- och trädskikt av igenväxningskaraktär. Spara enstaka mindre ansamlingar med buskar och träd för att bibehålla en mosaikartad struktur. Spara rikt blommade och bärande träd så som oxel och vildapel i och i anslutning till buskagen. Friställ äldre ädellövträd som står i och i kanterna av gläntorna. Skapa flikiga brynmiljöerna rika på blommande buskar i anslutning till mer slutna miljöer.

Marker med gamla och vidkroniga ädellövträd i nordost och sydväst

Friställ äldre och vidkroniga ekar och andra ädellövträd som trängs av yngre träd och högre buskar. Välj även ut efterträdare till de äldre träden som får möjlighet att utveckla vidkronighet och grovhet. Öppna upp både större och mindre gläntor i

anslutning till de friställda träden och i sent igenvuxna områden genom att röja bort buskar och yngre träd. Skapa mindre korridorer mellan gläntorna.

4.3 Skötselområde 3: Våtmark och sumpskog (2,9 ha)

Beskrivning:

Delområde 3a:

Ett kärr som till stora delar är bevuxet med ag. I kanterna mot skogen finns miljöer med vasstarr, bunkestarr, videört, älggräs och gåsört kvar. En del viden och klibbal har etablerat sig i kärret och vid dessa växer kuddar med blåmossa. I kanterna växer även ung björk.

Delområde 3b:

Ett kärr som är under igenväxning. Kärrvegetationen domineras av plattstarr, vasstarr och blåtåtel. Här växer även videört, kärrsilja, blodrot, älggräs, läkevänderot och svärdsilja. I norr står det i kantzonerna tätt med videbuskage tillsammans med björk och någon vildapel. I söder är kärret mer slutet med yngre ask, björk och enstaka aspar.

Delområde 3c:

Detta område består av ett äldre kärr som benämns Bucklekärret. Kärret är kraftigt påverkat av genomkorsande diken, men det kan fortfarande betecknas som fuktigt till blött. I kärret har en sumpskog etablerat sig med ask, klibbal, björk, asp och viden. I sumpskogen finns torrträd av ask, högstubbar av al och björk samt lågor av asp och al. Vissa högstubbar är dessutom hålträd. I fältskiktet växer bland annat älggräs och strandlysing.

Bevarandemål:

- Arealen öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn, 7140, ska vara minst 1,0 ha
- Arealen kalkkärr med ag, 7210, ska vara minst 0,6 ha
- Arealen lövsumpskog, 9080, ska vara minst 1,3 ha
- Trädslagssammansättningen ska utgöras av ädellövträd och andra inhemska lövträdsarter. Gran ska inte förekomma
- Relationen död ved/levande ved ska i lövsumpskog vara minst 1/5
- Rödlistade arter som långbensgroda och mindre hackspett ska finnas kvar och ha en gynnsam bevarandestatus

Skötselåtgärder:

Delområde 3a och 3b:

Delområdena lämnas för fri utveckling och kommer på längre sikt utvecklas till busk- och trädbeklädda våtmarker.

Skötselplanen utgör inte heller hinder för att öppna delar inom skötselområdet hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift och/eller naturvårdsinriktad slåtter. I detta fall måste områdena restaureras.

Delområde 3c:

Området ska utvecklas genom naturlig dynamik.

Om möjligt, bör genomkorsande diken läggas igen för att återskapa naturlig vattendynamik i området.

4.4 Skötselområde 4: Åker (0,5 ha)

Beskrivning:

Åkermark.

Bevarandemål:

- Bibehålls öppen som åkermark eller betesmark

Skötselåtgärder:

Åkerbruk alternativt bete.

5. Friluftsliv

Beskrivning:

Naturreseptatet ligger i nära anslutning till Rälla och genom naturreseptatet passerar två vägar, vilket gör området lättillgängligt för allmänheten. Området har en mycket rik flora- och fauna och vackra och varierade miljöer. De öppna och buskbeklädda betesmarkerna och ädellövskogsbetena är lämpliga områden att ströva i. I området ska informationsskyltar framställas och placeras vid platser där allmänheten passerar. Parkeringsplats och stättor över stängsel anordnas samt en strövstig från vilken allmänheten ska kunna uppleva områdets olika miljöer samt växt- och djurliv ska anläggas.

Bevarandemål:

- Tydlig skyltning till naturreservatet från väg mellan Rälla och Högsrum kyrka och fram till parkering ska finnas
- En väl underhållen parkeringsplats med utrymme för tre till fyra bilar ska finnas på plats enligt skötselplankarta, bilaga 3.1
- Tre väl underhållna informationstavlor med beskrivning av reservatet ska finnas på platser enligt skötselplankarta, bilaga 3.1
- En väl underhållen strövstig med stättor över stängsel ska finnas på plats enligt skötselplankarta, bilaga 3.1
- Information om reservatet ska finnas på Länsstyrelsens hemsida
- Reservatets gränser ska vara tydligt markerade

Skötselåtgärder:

Skyltning till naturreservatet från väg mellan Rälla och Högsrums kyrka och fram till parkering ska sättas upp.

En parkeringsplats med utrymme för tre till fyra bilar ska anläggas på plats enligt skötselplankarta, bilaga 3.1.

Tre informationstavlor med beskrivning av reservatet ska framställas och placeras ut enligt skötselplankarta, bilaga 3.1.

En strövstig med stättor över stängsel ska anläggas på plats enligt skötselplankarta, bilaga 3.1.

Information om reservatet på Länsstyrelsens hemsida ska framställas.

Reservatets gränser ska markeras.

6. Bränder och brandbekämpning

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete sker med försiktighet i samråd med förvaltningen så att naturvärdena inte skadas.

Åtgärd efter brand:

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden.

7. Jakt

Rätten till jakt inskränks inte av reservatsbildningen.

Jaktutövandet får inte ske i strid med reservatsbestämmelser eller skötselplan.

8. Dokumentation och uppföljning

8.1 Dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när åtgärder utförts, vem som utfört åtgärder samt kostnad och finansiering för utförda åtgärder.

Naturvårdsförvaltaren ska följa upp utförda skötselåtgärder vid behov. Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts, vem som utfört uppföljning samt kostnad och finansiering för utförd uppföljning.

8.2 Uppföljning av bevarandemål

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för uppföljning av naturreservatets bevarandemål. Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts och vem som utfört uppföljning samt kostnad och finansiering för utförd uppföljning.

9. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet*
Naturvårdsinriktad betesdrift	Skötselområde 2	Djurhållare	1, (3)
Stängseluppsättning	Skötselområde 2	Djurhållare, markägare, förvaltare	1, (3)
Restaureringsslåtter, ängsbruk (alternativ till bete)	Skötselområde 2d	Förvaltare, uppdragsgare	1, (3)
Friställning ädel-lövträd	Skötselområde 2, (1a, 1c, 1f)	Förvaltare	1, (3)
Röjning buskar, underhållsröjning	Skötselområde 2	Förvaltare	1
Röjning träd	Skötselområde 2	Förvaltare	1
Avverkning av granplantering	Skötselområde 1e, 1f	Förvaltare	1
Igenläggning av diken	Skötselområde 3c	Förvaltare	3
Åkerbruk	Skötselområde 4	Brukare	3
Parkeringsplats	Se skötselplankarta, bilaga 3.1	Förvaltare	2
Informations-tavlor	Se skötselplankarta, bilaga 3.1	Förvaltare	1
Strövstig och stätor	Se skötselplankarta, bilaga 3.1	Förvaltare	2
Forn- och kultur-lämningar, landskapselement	Skötselområde 2	Förvaltare	2
Gränsmarkering	Hela reservatet	Lantmäteriet	1
Uppföljning av skötselåtgärder	Hela reservatet	Förvaltare	1
Uppföljning av bevarandemål	Hela reservatet	Förvaltare	1

*Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

Bilagor

3.1 Skötselplankarta

3.2 Skötselplankarta med ekonomiska kartan som bakgrund

3.3 Vegetationskarta enligt VicNatures indelning

3.4 Vegetationskarta enligt Art- och habitatdirektivets indelning

3.5 Fornlämningskarta